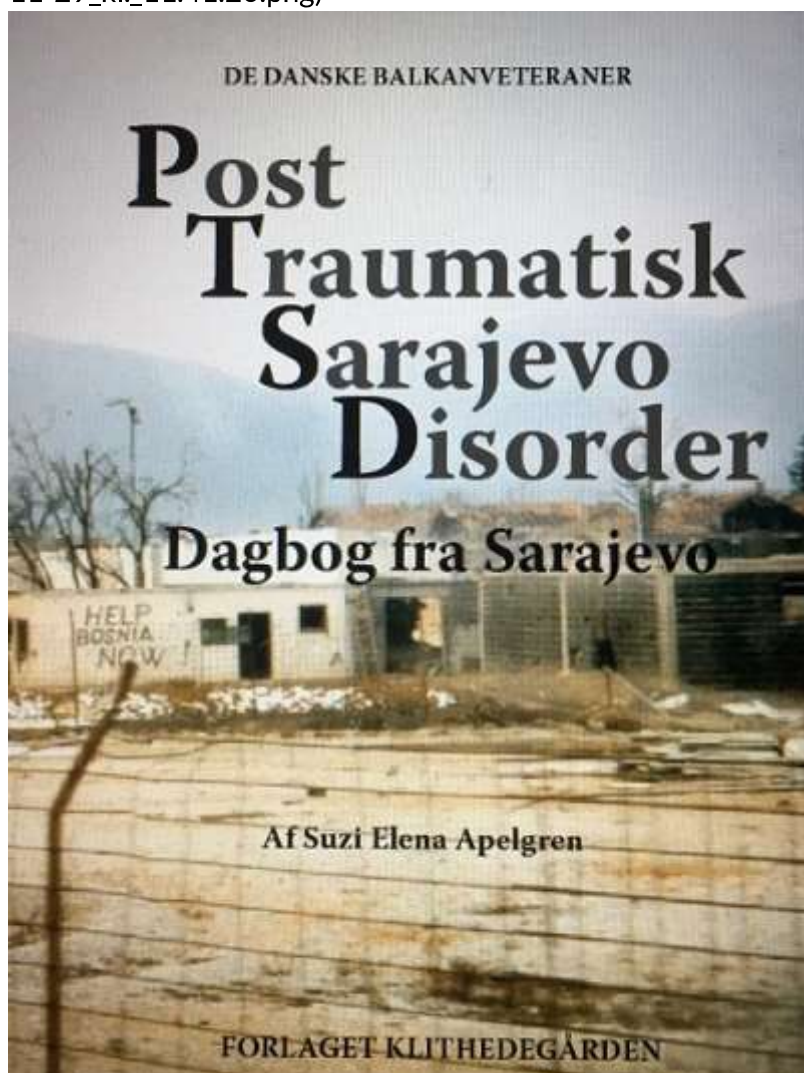

Post Traumatisk Sarajevo Disorder. Dagbog fra Sarajevo

(https://krigsvidenskab.dk/application/files/4917/0125/5222/Skaerbillede_2023-11-29_kl_11.41.20.png)

(https://krigsvidenskab.dk/application/files/4917/0125/5222/Skaerbillede_2023-11-29_kl_11.41.20.png)

()

Forfatter: Suzi Elena Apelgren.

Forlag: Forlaget Klithedegården, Ulfborg 2020.

Pris: 299 kr.

Rating: 5/5.

Anmelder: Michael Hesselholt Clemmesen

Denne bog er en nødvendig tilbagevenden til begyndelsen af de to årtier fra 1992, hvor Hærens hverdag og aktiviteter var helt domineret af deltagelsen i internationale operationer, først i Eksjugoslavien og dernæst i Irak og Afghanistan.

Hæren fik igennem Den Kolde Krig en stadig svagere kadrebemanding og mod slutningen af 1980'erne var løsningen på dette problem blevet at knytte en del af reserven tæt til enhederne gennem rådighedskontrakter. Hvor godt dette virkede oplevede anmelderen selv i min periode fra 1989 som chef for den nyoprettede VI. Panserbataljon ved Jyske Dragonregiment.

Den unge Suzi Apelgren med fire års baggrund som akutsygeplejerske var et engageret medlem af denne reservekadre. Som for så mange andre på rådighedskontrakt var tilknytningen til Forsvaret en hobby, men hun var blevet yderligere motiveret af et ophold på et britisk felthospital og var nu på halvtidsstilling. Da hun blev opfordret, meldte hun sig frivilligt til at indgå i infirmeriet i det stabskompagni (HQ Company), som Danmark i efteråret 1992 accepterede at stille til den nye "UNPROFOR"-styrke, der skulle sikre nødhjælp til civilbefolkningen i det nu også hårdt borgerkrigsramte Bosnien-Herzegovina. Indsatsen blev indledningsvis fokuseret på den stadig tættere serbisk belejrede og bombarderede hovedstad Sarajevo. Da man ankom til Bosnien, var det besluttet, at styrken skulle ledes fra et nyere, men forfaldet hotel i byen Kiseljak i kroatisk område i bjergene vest for hovedstaden. Herfra skulle man støtte det fremskudte hovedkvarter i Sarajevo, hvis praktisk hovedaktivitet fra starten var at holde lufthavnen åben i den belejrede bys frontlinje. Man forblev i byen for at moralstøtte ved FN-tilstedeværelse.

Under forberedelse af styrken i Holstebro kunne man til en vis grad støtte sig på erfaringerne fra den UNPROFOR-styrke, der tidligere på året var blevet etableret til at sikre våbenhvilen i de serbisk besatte dele af Kroatien. En opgave der mere mindede om tidligere FN-missioner end opgaven i det aktive krigsområde Bosnien.

Bogen bygger tæt på Apelgrens samtidige dagbog, men hun supplerer jævnligt med vidneudsagn fra andre veteraner. Den følger forberedelserne i Holstebro, virak med medierne, der så det som

mærkeligt og provokerende, at en kvindelig soldat må forlade sin familie, turen fra Danmark til Serbien med tog og videre til missionsområdet på hjul.

Derefter følges hovedkvarterets opbygning og de opgaver, som kompagniets dele skal løse. Opgaver og vilkår, der klart ikke var forudset hjemmefra. Karakteren af opgaverne i et krigsområde var dels konstant livsfarlige og dækkedes overhovedet ikke af mandatet. Styrkens deltagerlande havde forskellige mål, egnethed til klima, m.m. og havde ikke forhåndskoordineret.

FN var lammet af uenighed internt og eksternt mht. dilemmaet mellem at skulle være upartisk og have opgaven at gennemtvinge humanitær hjælp i en krig, hvor modstanderne anvendte sult og terror til at opnå folkeflytninger.

Forfatteren konstaterer, at disse forhold burde være blevet afklaret før afrejsen ligesom styrken burde være blevet bedre og længere uddannet før afrejsen. Hun beskriver og begrundet, hvordan hjemlige myndigheder sender nedslidt materiel med styrken og udpeger uegnet personel uden relevant praktisk erfaring til nøglestillinger, specielt en stabslæge med oberstløjtnantsgrad og uden lægerutine som hendes infirmerichef.

Som jeg har erkendt under rekonstruktionen af Operation Bøllebank og den anmeldelse-analyse af Srebrenica-tragedien, som ligger her på krigsvidenskab.dk, var det reelt urealistisk for FN at opnå enighed om et brugbart mandat og tilstrækkelig tildeling af egnede styrker.

Uenigheden var for dyb og de nu anakronistiske procedurer for FN-optræden var indarbejdet i den specielle uddannelse i fredsbevarende operationer, som lande, herunder ikke mindst Holland, gennemførte for at vænne kadre og enheder af med at optræde som i kamp.

Men den friktion, som kom hjemmefra, pga. manglende evne til at forudse behov og skære igennem bekvemmelighed, kunne man havde afhjulpet. Det nok bedst ved at en voksen officer med Chefen for Hærens Operative Kommandos tillid havde opholdt sig nogle uger ved enheden for at "forberede generalens første besøg" og her åbent havde indsamlet behov for forbedringer ved observation og samtaler med alle.

Bogens helt centrale del er direkte smertelig. Det er beskrivelsen af de lidelser, som uprofessionelle og uansvarlige militære chefer skabte for det udsendte personel. Både Hærens myndigheder og Forsvarets

Lægekorps svigtede. Det skete ved den måde, hvor man forvaltede hjemkomsten og overgangen til hverdagen på. Dette overrasker mig ikke, for det observerede bl.a. jeg og militærpsykologen, major Ove Jessen dengang. Det skete også ved at man, åbenbart af bekvemmelighed, lod udsendte forlænge deres ophold ved at holde dem på efterfølgende hold, hvilket øgede risikoen for udvikling af kronisk PTSD.

Beskrivelsen af de efterfølgende år dokumenterer både ved forfatterens egen historie, men også ved andre veldokumenterede eksempler, hvor rædselsfuldt de danske militære myndigheder og senere de civile sociale myndigheder har forvaltet veteranerne. Dette her som specielt graverende for Bosnien-veteranerne, der blev ekstra hårdt belastet, fordi de oplevede og overlevede uden at måtte reagere.

Man bliver overbevist om, at problemerne slet ikke er løst. Det synes for anmelderen klart, er problemerne må løses ved at udpege en kendt robust ældre politiker uden karriereambitioner til en ny stærk stilling som "Veteranombudsmand" med overordnet tilsyn af hele veteranområdet, med et klageråd under sig og myndighed til at drive sager ved alle civile myndigheder samt adgang til at foreslå ny lovgivning og nye procedurer.

Generalløjtnant Kjeld Hillingsø, der dengang var chef for Hærens Operative Kommando, observerede nogle år tidligere, at for mange af hans kolleger betragtede deres profession som "for sjovt". For alt for mange veteraner blev indsatsen blodig alvor, hvor deres fremtid blev sat på spil og tabt af amatørisme og manglende ansvarlighed. Ikke rar læsning.

Bogen har mindre fejl pga. manglende baggrundsviden, men intet væsentligt. Den gives 5 stjerner.

Michael H. Clemmesen, Brigadegeneral (p)

